

A. Considerații introductive privind organizarea, funcționarea și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii din România

I. Natura juridică

Existența unui sistem judiciar independent, imparțial, credibil și eficient, este o componentă fundamentală a unei societăți democratice și reprezintă, totodată, o condiție indispensabilă pentru supremația legii și a statului de drept.

Drept urmare, în Constituția României, revizuită¹⁾, ca de altfel și în constituțiile altor țări, este afirmat și prevăzut principiul independenței judecătorilor, care se supun numai legii (art. 124).

Totodată, Constituția României reglementează în titlul VI, referitor la „Autoritatea judecătorească”, alături de instanțele judecătorești și Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii, organism pe care îl definește expres, ca fiind garantul independenței justiției, stabilind totodată structura și atribuțiile acestuia (art. 133 și art. 134).

Potrivit normei constituționale, Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care 14 sunt aleși în adunările generale ale magistraților și validați de Senat, 2 sunt reprezentanți ai societății civile aleși de Senat, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de o înaltă reputație morală și profesională, celelalte trei poziții fiind acordate ministrului justiției, președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție și respectiv, procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Președintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, dintre cei 14 membri magistrați, ce nu poate fi reînnoit, iar durata mandatului tuturor membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.

¹⁾ Revizuită prin Legea nr. 429/2003 și republicată în M. Of., Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

Actuala reglementare constituțională prevede expres, în art. 134, atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii, indicând totodată că, legea organică stabilește și alte atribuții pe care Consiliul le va îndeplini, realizându-se astfel o importantă extindere a competențelor acestui Consiliu, ce are ca efect consolidarea independenței sale, și, pe cale de consecință, a autorității judecătorești, în raport cu legislativul și executivul.

Reglementarea detaliată a organizării, funcționării și a atribuțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, s-a realizat prin Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, ce a suferit ulterior modificări și completări, fiind republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 827 din 13.09.2005 („Legea nr. 317/2004”).

Deși nici Constituția și nici Legea nr. 317/2004 nu stabilesc *expressis verbis* natura juridică a Consiliului Superior al Magistraturii, rezultă cu evidență că acest organism, reglementat în capitolul dedicat „Autorității judecătorești” nu este un organ administrativ, având o structură total diferită de organizare și funcționare, față de cea prevăzută anterior prin Legea din 1909, în care, în mod expres se stipula natura sa de organ administrativ¹⁾, astfel cum vom prezenta, în detaliu, în cele ce urmează.

De altfel, astfel cum s-a reținut și în doctrină, Consiliul Superior al Magistraturii nu și-ar putea îndeplini misiunea sa de garant al independenței justiției, potrivit art. 133 alin. (1) din Constituție, reluat ca atare și în art. 1 alin. (1) din Legea nr. 317/2004, dacă nu ar fi, la rândul său, un organism independent în raport cu celelalte puteri ale statului și care, propriu-zis, nu face parte din puterea judecătorească, exercitată prin intermediul instanțelor judecătorești.

II. Evoluția reglementării

În România, Consiliul Superior al Magistraturii a fost înființat în anul 1909, prin Legea pentru modificarea unor dispoziții din legile relative la organizarea judecătorească din 24 martie 1909. În expunerea de motive se arăta, printre alte considerente, că legea își propune „înlăturarea atotputerniciei ministrului justiției” – cu alte cuvinte, asigurarea

¹⁾ I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, p. 89.

independenței puterii judecătorești, a corpului magistraților, față de puterea executivă¹⁾.

Potrivit reglementării respective, Consiliul Superior al Magistraturii funcționa pe lângă Ministerul de Justiție și avea următoarele atribuții²⁾: „a-și da cu părerea, conform legii, asupra confirmării, numirii și înaintării magistraților de orice grad, începând cu judecătorii de ocoale și cei de tribunale de județe; a judeca, conform legii, infracțiunile magistraților inamovibili la datoriile profesionale și a hotărî pedepsele aplicabile aceloră care se abat de la acele datorii; a-și da avizul în toate cazurile în care va fi consultat de ministru; a îndeplini orice altă însărcinare i s-ar da prin legi.”

Consiliul era compus din: 3 membri și un supleant, aleși de Curtea de Casațiune; 2 membri și un supleant aleși de Curtea de Apel din București; inspectorul curților de apel sau în lipsa lui, un al patrulea membru ales de Curtea de Casațiune, ori de câte ori vor fi chestiuni privitoare la Curtea de Casațiune sau la curțile de apel; unul din inspectorii tribunalelor, desemnat de ministru; un delegat al Ministerului de Justiție sau ministrul de justiție însuși. Alegerea membrilor se făcea de către fiecare curte, în adunarea generală, în prezența procurorului general respectiv, cu scrutin secret și cu majoritatea absolută a voturilor.

Componenta Consiliului Superior al Magistraturii, cîvorumul necesar ținerii ședințelor și luării hotărârilor, precum și modul de înlocuire a membrilor consiliului au fost modificate prin Legea pentru organizarea judecătorească din anul 1924, modificată la rîndul său în anul 1925³⁾.

Prin Legea pentru organizarea judecătorească din anul 1952, dispozițiile privind Consiliul Superior al Magistraturii au fost abrogate.

Consiliul Superior al Magistraturii a fost reînființat după 1989, în temeiul unor norme cuprinse în Constituția din 1991: art. 132, conform căruia „Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din magistrați aleși, pentru o durată de 4 ani, de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună” și art. 133, ce reglementa sintetic atribuțiile noului organism: „(1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și procurorilor,

¹⁾ I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, p. 88, nota nr. 3.

²⁾ www.csm1909.ro

³⁾ www.csm1909.ro

cu excepția celor stagieri, în condițiile legii. În acest caz, lucrările sunt prezidate, fără drept de vot, de ministrul justiției; (2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de consiliu de disciplină al judecătorilor. În acest caz, lucrările sunt prezidate de președintele Curții Supreme de Justiție.

Dând expresie normelor constituționale menționate, Legea nr. 92/1992 a consacrat Consiliului Superior al Magistraturii Titlul V, în care a reglementat componența și modul de alegere a membrilor consiliului (art. 71 și art. 72), atribuțiile, condițiile de cvorum și conducerea ședințelor (art. 73), urmând să fie adoptat un regulament propriu de funcționare, conform art. 74 din lege.

Consiliul Superior al Magistraturii era alcătuit dintr-un număr de judecători și procurori, aleși, pentru o durată de 4 ani, de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, dintre candidații desemnați de adunările generale ale magistraților. Ministrul justiției nu avea calitatea de membru, dar prezida lucrările, fără drept de vot, în cazul exercitării atribuțiilor legate de cariera magistraților: propunerile de numire în funcție a judecătorilor și procurorilor, cu excepția celor stagieri, promovarea, transferarea, suspendarea și încetarea din funcția de judecător, validarea examenelor de capacitate ale magistraților. Când îndeplinea rolul de consiliu de disciplină (numai pentru judecători), consiliul era prezidat de președintele Curții Supreme de Justiție.

În acea primă variantă, Legea nr. 92/1992 prevedea expres două situații în care hotărârile C.S.M. erau supuse controlului judecătoresc de legalitate: hotărârile de îndepărtare din magistratură, luate în cazul magistraților care sufereau de o boală psihică sau în caz de vădită incapacitate profesională (art. 80), precum și hotărârile prin care se aplicau sancțiuni disciplinare (art. 98). În ambele ipoteze, contestațiile erau judecate de Curtea Supremă de Justiție, în complet de 7 judecători (9 judecători, după modificarea Legii Curții Supreme de Justiție nr. 56/1993, prin Legea nr. 79/1996).

Legea pentru organizarea judecătorească a fost republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 259 din 30 septembrie 1997, în urma modificărilor aduse prin Legea nr. 142/1997, în art. 18 fiind prevăzut rolul Consiliului Superior al Magistraturii, de a veghea la respectarea independenței justiției, alături de ministrul justiției. În ceea ce privește activitatea Consiliului Superior al Magistraturii, singura modificare relevantă în contextul lucrării de față constă în introducerea unei noi categorii de acte ce puteau forma obiect al unei cereri în justiție. Conform art. 64 din legea republicată, în cazul în care un magistrat nu

a fost propus pentru a fi numit de Președintele României, în termen de cel mult 6 luni de la data validării examenului de capacitate, îi înceta calitatea de magistrat. Împotriva refuzului Consiliului Superior al Magistraturii de a propune numirea sa în funcție, magistratul în cauză se putea adresa cu plângere Curții Supreme de Justiție, în 30 de zile de la expirarea termenului menționat mai sus. Plângerea era suspensivă de executare și era soluționată în complet de 9 judecători, prin hotărâre irevocabilă.

Un moment important în evoluția legislației privind organizarea judecătorească și statutul magistraților în România l-a reprezentat revizuirea Constituției, prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin Referendumul național din 18-19 octombrie 2003.

Art. 1 alin. (4) din Constituția României, republicată în urma revizuirii, a prevăzut expres principiul separației și echilibrului puterilor statului: „Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale”.

Totodată, principiul legalității, care caracterizează statul de drept, a dobândit consacrare constituțională în art. 1 alin. (5) al legii fundamentale, conform căruia: „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.”

Autoritatea judecătorească formează obiectul Capitolului VI din Titlul III – „Autoritățile publice”, capitol structurat în trei secțiuni: „Instanțele judecătorești”, „Ministerul Public” și „Consiliul Superior al Magistraturii”.

Fără a face propriu-zis parte din puterea judecătorească, exercitată prin intermediul instanțelor judecătorești, care înfăptuiesc justiția, Consiliului Superior al Magistraturii are, potrivit art. 133 alin. (1) din Constituție, rolul de garant al independenței justiției în raport cu celelalte puteri ale statului.

Pentru a da consistență acestui rol de garant al independenței justiției, Legea fundamentală stabilește ea însăși coordonatele structurii, organizării și funcționării precum și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii.

În temeiul art. 133 alin. (2) din Constituție, Consiliul Superior al Magistraturii are 19 membri, dintre care:

a) 14 sunt aleși în adunările generale ale magistraților și validați de Senat; aceștia fac parte din două secții, una pentru judecători și una pentru procurori; prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;

b) 2 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală, aleși de Senat; aceștia participa numai la lucrările în plen;

c) ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Președintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales dintre cei 14 membri, judecători și procurori, pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit.

Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.

Conform art. 133 alin. (6) din Constituția României: „Președintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii, la care participă”.

Așadar, membrii desemnați de adunările generale ale judecătorilor și procurorilor, nu mai sunt aleși, ci validați de un exponent al puterii legislative (Senatul)¹⁾, iar ministrul justiției este membru de drept, dar nu mai prezidează lucrările.

În aplicarea normelor cuprinse în Constituție a fost adoptată Legea nr. 317/2004²⁾ privind Consiliul Superior al Magistraturii, prima lege care are ca obiect exclusiv de reglementare organizarea, funcționarea și atribuțiile acestui organism, contribuind la clarificarea naturii juridice a acestuia.

III. Organizarea și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii

Reluând și dezvoltând normele constituționale, Legea nr. 317/2004 conține, în Capitolul II, ample dispoziții referitoare la organizarea

¹⁾ Potrivit art. 18 alin. (4) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, refuzul validării nu poate interveni decât în cazul încălcării legii în procedura de alegere și numai dacă această încălcare a legii are drept consecință influențarea rezultatului alegerilor.

²⁾ Publicată în M. Of., Partea I, nr. 599 din 2 iulie 2004 și intrată în vigoare la 90 de zile de la data publicării, legea a fost republicată în M. Of., Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005, în urma modificărilor aduse prin Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniul proprietății și justiției.